

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputatio || excellentium. D. doctoru[m] Iohannis Eccij &
|| Andre[a]e Carolostadij q[uae] cepta est Lipsi[a]e ||
XXVII. Iunij. An. M.D.XIX.**

**Eck, Johannes
Karlstadt, Andreas**

[Erfurt], 1519

VD16 E 320

XXvij die Junij hora s[e]c[und]a 1519

urn:nbn:de:hbz:466:1-32477

Ævij die Junij hora scda 1519

Protestatio Carolo stadij p respondentē sibi a latere

¶ Dico illō testamur z vbiqz testatū esse volumus nūqz ab ecclesia Catholica ad latū digrū nos velle discedere q si eiusmodi quid dephendatur non dedita opera sed humana iusticia elapsim. Jam nunc pro recantato habere volum⁹. Nec eruditorum iudicio preimus nec publicorum scholarum auctoritati preiudicamus. Maneat incolume suū cultqz iudiciū. dūmō scripturas. nō per nebulā. sed ex integro tractat Sacris autem scripturis hūc honore impēdimus q nihil sine ijs aut asserere aut recipere volum⁹. in ceteris aut que non liquide hinc doceri possunt. Solis ecclesiasticis primas dāimus Nec ab ijs discedim⁹ que in epistola ad D. Eckiū que est. Hīsi sanctissimū in Lbro patrē. testati sumus. sed ea nunc quoqz p̄inde vt antea testamur.

Protestatio Eckij.

Inuocauit auxilium

¶ Protestor p simplicitate theologica. Sicut hoc onus ad laudē dei. ecclesie honore. aniarū salutē. et ad veritatis dilucidationē. suscepti Ita nō est anim⁹ mihi quidqz dicere vel asserere quod vel sacre scripture vel sancte matris ecclesie esset aduersū Paratus corrigi z emēdari. a sede ap̄lica. et ab ijs quoz iudicio hanc nostrā disceptationē. iuxta cōuentionē hec factam. sumus subiecturi. de quo protestor vt sup̄.

Scopus Disputationis. Liberū arbitriū

Col. 11.

iste

Eccius

¶ Clariss: doctor q: vna sūma p̄tentōis est nīe ppō. 14. vbi vertit materia quōd liberū arbitriū se habeat ad opus bonū z meritorū A quo dependent alia p̄cedentia z sequentia Intendo ergo p̄bare illud esse cōueniens sacre scripture sancte matris fidei Chritiane lib: ar: voluntatē humanā hīe causalitatē actiua vim p̄ductiua. elicitua. op̄is mentori Non excludendo grāz z sp̄ale adiutorū dei. adeo qz oppositū sit plane descendere in heresim Hanc̄theorum
¶ Et p̄ illo. primo adduco textū sacre scripture adductū in defensionē p̄clusionē 9. Ecclē. 15. Deus ab initio constituit hominē et reliquit illū in manu consilij sui adlectē mādata z p̄cepta. Si volueris mandata consuare Cōseruabūt te z in p̄petuū fidem placitā seruare Apposuit tibi aquā et ignem ad quod volueris porrigemanū tuā. Ante hoiez vsta z mors bonū et malū qd placuerit ei dabit ei Quonā multa sapia dei z fortis in p̄ortētia vidēs oēs sine intermissione. Sic sapiens p̄tatem liberi ar: nobis expositā et ponderando verbū si volueris apte tribuit. exponit electionē volitionē a libero ar: elicitā Nec valet qz dīs D. in sua defensionē respondendo dicit De nodū et solutionē siml̄ contūxisse et scripsit meo sensui repūgnantē assūpisse: quia sapiens loquat de homie ab initio cōstituto z scriptura dicat fecit deus hominē rectū Si rectū. qz cū prima gratia Illa inqz euasio non euacuat auctoritatem inductam Quonā eris meminere Sapiens hois ab initio constituti tñ nemo arbitret Sapiētem p̄imū postor secula alloquūtū Adam Si volueris zc. Quin sermonem suū ad homines tum p̄sres z posteros direxisse Quod verba in calce innuunt vidēs oēs sine intermissione: dehinc Quod b Hiero: ad Demetriadem vtr̄qz statim post int̄tū illud sapientia dictū ad sue tempestatis hoies refert. Addo qz Sanctorū p̄m sententia inter int̄tū liberi arbitrii etus progressū parū refert. nisi quod ab initio erat integrum z illesum. in processu vero peccati macula est vulneratum iuxta dicit Ambrosij de vocatiōe gentiū s̄iam et Claudicās factum iuxta Augusti 11. 7. Hypothesis con. 3. Pelagi. Qd ap̄rissime Bernhard⁹ de li: arb: testat m̄lbe Colū. 8. Arbitriū vtr̄qz aut libertatē Adā tā post peccatū qz ante semp tenuisse concussam z in sequenti Colūna. Voluntas sicut in bono. ita etiam in malo

¶

equē p durat Clarus hoc b: Hiero: l. 3. aduersus Pelag: explicat vbi dicit
ad Aristobolū ait hoc est q in principio dixeram in nostra esse positiū pāte vel
peccare vel non peccare 2 vel ad bonum vel ad malum manū extendere Ut li
berum seruet arbitriū (. limitat in fine.) Sed hoc pro modo et tempore et cō
ditione humane fragilitatis.

Responsio Carolo stadij

¶ Auctoritas ecclesiastica. 15. loquit de primo homie et de toto hūano genere.
Nam scdm Apolto: per vnum hominē intrauit peccatū in omnes hoies Sicut
ergo peccatū intrauit p vnum hominē ita iustitia fuisse collata toti humano
generi si primus hō stetit in ea rectitudine qua creatus fuit et liberum fuisse
cuilibet extendere manū ad bonum v̄ ad malū prout textus aperte dicit Dicit
ab initio formauit. et fecit hoiem rectū 2 deinde sequit et reliquit illum in manu
consiliū. gratia em̄ agit manū 2 extēdit. Quāmodū Paul⁹ dicit Quod n̄ qui
sunt filij dei agūtur sp̄i. sancto et Jobānes in sua Canonica dicit. Omnis qui
facit iustitiam ex deo natus est.

¶ Secūdo Hiero: egregiū d. Doctore tempora distiguere in sp̄i: sancti: quantū
ad veritatem et iusticiā p̄tinet quasi sp̄i: sanctus vno tpe loquat veritatem quā
postea infringat et refero me ad p̄iora dicta. ¶ Ad Bernardū dico q aucto
ritas sua non est ad propositū. quia Conclusio loquitur de libertate a peccato
dictum aut̄ assumptū p d. Doctore loquit de libertate in volitionib⁹ et q hoc
vex sit sunt hec vba Bern. conuincit aut̄ de posse nō peccare i nō posse nō peccare
Verba Augustini sunt inducentis hanc auctorit: Deus ab initio 2. Ipsa est
prima gratia. qua primus homo stare potuisset si seruare mādata domini vol
uisset Hac ergo p inobediētā desolatus hō. iudicio iusto factus est serpēt. i.
diabolo (. cui maluit obedire q̄ deo.) captus et ideo scriptū est a quo enim
quis superatus est hinc et seruus addictus est. 2. Petri. 2. et iterū Omnis qui
facit peccatū seruus est peccati 2. ¶ Ad Hiero: dico. q Hiero: nūq̄ tam rudis
fuit in sacris litteris vt cogitaret saltem hoiem lapsū sine gratia posse cauere
peccatum Immo omnes neruos extendit contra Pelagianos et probat
bona opera. bona merita. non esse in potestate hominis. ¶ Ad Ambrosium
dico Quod Ambrosius l. 1. c. 2. dicit q liberū arb: absq̄ gratia seu voluntas
ipsa vaga incerta incōstans est que nihil ex se ipsa facere potest q̄ deo acceptū
est. quāmodū ecclesiā etiā tam cecinit sine tuo numine. nihil est in hoie nihil
est innotū. hoc est voluntas absq̄ gratia sp̄i: sancti nihil potest facere qd deo
gratum est et acceptum sed quicquid facit illud est nocuum.

Repugnat Eckius solutionē replicans

¶ Primo Quia si loquit sapiens de hoie p̄io 2 per primū hoiem loquit generi
humano habeo intentū cuiusmodi sit natura liberarb: in nobis. hoc ad primū
¶ Quo ad scdm q sp̄i: san: non habeat diuersas veritates p diuersis tēpibus
huic repugno quo ad monitiones quo ad p̄cepta et mandata dei p diuersis
tēpibus varia immo pugnātia declisse p̄cepta. sicut Circūcisionē in veteri lege
statuit necessariā. in tpe gratie clamabat apostolus si circūcidimini Christus
nihil vobis p̄derit Quale hoc dictum est ad monitionē. q̄ ad mortuos in nullā
utilitate sapiens referre potuit sicut nec hoc dicit p̄ceptū. Euntes in mōm vni
uersum predicare 2. ad mortuos se extendebat.

¶ Tertio q̄ deinceps clariss: Doctor: p sui defensione adduxit D̄ctio nihil fa
ciunt ad institutū Non em̄ induci sapientis dictum ad hoc vt libarbit: posset in
bonum sine gratia que fuit damnatissima Pelagianoy heresis Nam in hac re
sicut Christianus et fidei christiane tenax libenter ei subscribo Verum hoc erat
propositū nostri et hoc Sarrū voluebamus vt liberum arbit: vsq̄ nostra rōnalis
adiuta gratia naturali virtute p̄ducta elicitatua nō fraudaret Hoc est Quod
voluntas non haberet se mere passiuē ad bonum. nec liberū arbitriū esset res

ad hec dixit
Eckius se le
gisse anteq̄
2 beognis
nascetur

Pela: here:

de solo titulo post peccatum sed potius cooparetur deo sua gratia adiunante
et pro illo est textus sacri euangelij Matb: 25. Ubi seruus ille ait dñe Quinq;
talenta tradidisti mihi Ecce alia quinq; suplucratu sum Nam si lib: arbi: se
haberet mere passiuè ad bonum iam seruus ille reddens deo gratiam merito
falsus fuisset se decem accepisse, sed quia quinq; acceperat dono a deo quinq;
vero compauerat suis meritis et gratia dei coopante in genere fatet absq; suis
perbia se. 5. suplucratu Nam super hec talenta. b. quocq; Vila: testat intelligi
merita iustoru. de. 3. g. dicitur. ¶ Augustinu vel Ambrosiu nõ inductos per
me tanq; prefatam auctoritatē in locis allegatis intelligā. p. cansalitate libert
arbi: sed uoluit ex mente Bernardi Hiero: August: 2 Ambrosij vt cōcoris esset
tam sanctorū patrū sententia libe: arbi: post pctm non fuisse de solo titulo sed
remanisse inconcussam Quāuis vulnerarū scdm Ambrosiu. claudicans scdm
August: et p. modo humane fragilitatis secundū Hieronimū. Placet em̄ etiā
mihi libe: arbi: sine gratia nihil posse facere deo vlt gratum vel acceptū

Responsio Carolo stadij

¶ Ad primū quando d. Doctor dicit se habere intentū per solutionem meam
Respondeo per verbum nego. ¶ Ad scdm quādo egred: d. Doctor inducit alios
quas auctoritates quibus intendit pbare qd sp: sanct: vel veritas sp: sancti sit
varia tpe et pceptū de Circūssione 2c. Dico aliud esse variari remedia in
situta p. morib: aliud veritatē ipsam euanescere qd quidē hodie verū est qd va
lunt Circūssio patrū ergo ista repugnantia est absq; iudicio producta.

¶ Ad tertiu dico qd auctoritas ista non pbat hominē concessa gratia habere
specialē quādam auctoritatē 2 naturalē a gratia distinctā Nec obstat auctoritas
de quinq; talentis que scdm corticē habet quādam spētē ppositi dñi Doct. sed
p. medulla verbū serui illi? si bene loquit? est sic intelligit? Nō ego lucratus sum
sed gratia dei meū Quādamodū Paulus dicit plus om̄ib: laborauit Non ego
sed gratia dei meū et ita dñt similes auctoritates intelligi. Nam qd vno loco
non dicit p. terea non negatur Et dubia debent definiti per aperta testimonia
ergo ea que dominus Doctor induxit pro. 3. dicit non ledunt nos multum.

¶ Postremo quādo dicit lib: arbi: non solū titulu habere sed etiam rem Dico
veram libertatem facit ipse qui vere liber est Christus dominus noster.

¶ Ad quartū dico Quod tā August: qd Ambro: dicunt bona merita tota esse
deici nō ex pte nostra quāntū ad auctoritatem sed nostra fieri p. collationē gr̄e.

Heckij Contra.

¶ De pto qd dixisti per verbū nego et ego quocq; possim negare sed nõ satisfi

¶ Ad scdm qd ista solutio non enervat ppositū meū Nec em̄ (eret disputatiōi
ego induci veritatē fieri falsitatē sed admonitionē illam a sapiente factam non
mouitū quoz nulla fuisset utilitas Immo constanter volo illam. esse. fuisse. et
futuram veritatē theologicā qua explicatur quo modo deus reliquerit hominē
in manu consilij sui ad bonum et ad malum 2c. ¶ Ego tertio dico qd ista so
lutio non bene sonat in auribus meis Nescio quid aliq; iudicent dicere cū besis
ratione si seruus ille benedixerit quē tamen dñs cōmendat. ait. intra in gaudiū
domini tui. qd item sua eruditio fatetur auctoritatē inductā bene facere secundū
corticem sed nõ scdm medullā quā expressit ista expositione Ecce alia quinq;
non que ego lucratus sum sed gratia dei mecum Quidquid sit de expositione
affirmatiua p. negatiuā suscepto tñ hanc declarationē Qu si seruus a dño lauda
tus ab humilitate Apostoli non dissenserit Ceterū sed et hec medulla meo sup
peditat Instituto stem gratia dei cum seruo illo lucrata est. facile dat̄ intelligi
vtriusq; opatio qd primū conuincitur ex uocula associatiua qui mecum dispu
tat disputat operatur operatur vel non.

¶ Secūdo dicit ille Hiero: hoc pacto sniam recepit apostolicā. ait em̄ sup illo
p. lina ad Corin: 15. Abundanti? 2c. dicit. b. Hiero: nec se sine gratia in Enā
2 ij

Sophistica
circūductio

gelo laborasse ne cōtra id qd supius dixerat sibi aliquid dare videret Nec grās sine se vt liberū seruet arbitri: testis est aptissimus. et sacre scripture luculentus interpres et grās laborasse et apostoliū. qre lib: arb: sua nō frustra a cētitate. ¶ Ad quartū dixit se Eckius responsurū postero die qm̄ hora iam erat adiecta Carolsta: hac ratione se obmississe auctoritates e sacris non adductas quia sequenti die locus argumentandi sibi debebat Respondit Eckius nisi responderet. se abiturum victum.

¶ Xviii. Junij. hora. 7. antemeridiana

¶ Dominus doctor Eckius admittit qd Carolostadius respondeat.

Responsio Carolostadij.

Ecclesiasticus

¶ Ad primū respondeo p adverbū non. et lectoie ad prius dicta remitto cetera qd dñs Eckius de auctoritate Ecclesiasticus: 15. que est si volueris mandata cōseruare. Cōseruabunt te. plerāq; inculcat. elegans responsio est apud Augusti: de grā et lib: arbitri: c. 15. per gratiā (inquit) sit tam magna voluntas vt possit implere diuina mādata que voluerit Ad hoc em̄ valet qd scriptū est Si volueris cōseruabis mandata. et. c. 16. deniq; ait idem August: ipse idem qui dixit Si volueris cōseruabis mandata in eodem libro. c. 22. dicit Quis dabit os meo Custodiā et sup labia mea signaculū certū Ne forte cadam ab eo et lingua mea perdat me Cum q̄ verū sit qd dixit si volueris cōseruabis mandata. quare nam querit os suodari custodiā Et paulo inferius idē August: ait si volueris cōseruabis mandata certum est nos mandata seruare si volumus sed quia preparat voluntas a dño ab illo petendū est vt velimus. quantū sufficit vt vos lendo faciamus. certum est nos velle cum volumus sed ille facit vt velim⁹? bonum de quo dictum est a dño gressus boīs dirigent et viam eius volent Psal: 36 Qui opatur in nobis velle et operari pro bona voluntate Phillip: 2. peruideat ergo diligenter dñs Doctor cum deus inspirat bonum velle bonūq; operari Ne lib: arbitri: malis scripturay glossis precipitet et hominib⁹ adhuc rudibus non in lege christi formatis superbie tumore pro scientia theologica inculcat. Ego quidē dico Christiū p̄pterea venisse vt lib: arbitri: diabolo mancipatū e sanctus eius eriperet. ob id nimis Christiū qui pctm̄ nō nouit factus est pctm̄ vt nos efficeremur iustitia dei in deo Ad Paulus dicit. 2. Corin: 5. quoniam lib: arbitri: nullam iustitiam facere potest nisi Christus assumat prius peccata lib: arbitri: et ipsam transferat in regnū lucis vt sit solus Christi⁹ bonus in bonis. in iustis factis iustus. sanctificatio in sanctificatis et in redemptis redemptio Ne quis piam gloriā suam querere audeat qd Paulus. 1. ad Cor. 1. scribit dicens Ex ipso aut vos estis in Christo Jesu qui factus est nobis sapiētia a deo et iustitia et sanctificatio et redemptio vt veluti scriptū est qui gloriatur in dño gloriē Hieremie. 9. hec est vera theologoy scientia nihil scire nisi Christi virtutem et nostram infirmitatē. tunc em̄ recte virtus in infirmitate pficitur Et sola gratia nobis sufficit. 2. Corin: 12. Postremo auctoritas si volueris non habet vim biam sacramenti qd cessauit.

¶ Ad secundū de mutatione veritatū dico qd dñs. Doct: diuerticula querit et me nititur altissimum trahere quo se causamq; suam in cuniculis recedere et lascebulis tegere queat. satis em̄ dixi qd gratia extendit manū consilij nostri ad bonum Ipse aut nulla auctoritate eadem verba sepius regeit.

¶ Ad tertū quādo egregius dñs. Doct. dicit sibi displicere et auribus suis esse molestū qd dixi de seruo respondente Ecce dñe alia quinque super lucrat⁹ sum etc. Respondeo nec me ex defuncto rēdisse qd aures ledat Nec ad ppositum nostrū butismōi ambiguitas p̄tinet. vellem tamē qd dñs Eckius accuratius loquens rē psonas dispiceret et qd. August: ad Drosiū c. 9. admonet diligenter attendere. quis in sacris literis loquatur qd aut obstrepit de expositione affirmatiue per negatiuā Nea nihil refert nisi qd illiusmodi obiectiones tractatōib: expo